

YÖRGÜÇ PAŞA OĞLU MUSTAFA BEY VAKFİYESİ'NİN MAHİYETİ

THE NATURE OF MUSTAFA BEY (THE SON OF YÖRGÜÇ PASHA) FOUNDATION

Öğr. Gör. Ferruh TORUK

Yozgat Bozok Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Yozgat, Türkiye

ORDIC ID: 0000-0001-9851-4269

Cite As: Toruk, F. (2021). "Yörgüç Paşa Oğlu Mustafa Bey Vakfisi'nin Mahiyeti", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 7(52): 2962-2970.

ÖZET

Bu çalışma Yörgüç Paşa'nın oğlu Mustafa Bey'in kimliğine ilişkin bilgiler sunmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde Yörgüç Paşa ve oğlu Mustafa Bey'in kimliğinin çözümünü içermektedir. Vakfiyeyi düzenleyen Mustafa Bey Safiye Hatun'un tek çocuğu olmakla birlikte Yörgüç Paşa'nın diğer eşi Şahbulu Hatun'dan olan çocukları Abdi Bey, Hızır Bey, Ali Bey, Yunus Bey, Sitti Hatun ve Hundi Hatun'un da üvey kardeş olduğu anlaşılmaktadır. Mustafa Bey'in hazırlanmış olduğu vakfiye Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde Yörgüç Paşa oğlu Mustafa Bey Vakfisi adıyla yer almakta olup 1437 yılında tanzim edilmiştir. Vakfiyede dua ve takdim bölümü, vakfın nelerden oluştuğu, yaptırmış olduğu hayır binalarının giderleri için; gayr-ı mülklerinin gelirlerinin yer yer bir kısmını ya da tamamını vakfettiği yer almaktadır. Makalenin son kısmında Mustafa Bey'in Havza'da yaptırttığı imarete çalışacak personelin kimlerden oluştuğu ve imaretin giderleri için vakf edilen gayrı mülklerin neler olduğu tablo halinde verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yörgüç Paşa, Mustafa Bey, Havza İmaret, Safiye Hatun, Amasya

ABSTRACT

This study aims to provide information about the identity of Yörgüç Pasha's son, Mustafa Bey. The first part of this study includes the solution of the identity of Yörgüç Pasha and his son Mustafa Bey. Although Mustafa Bey is Safiye Hatun's only child, Yörgüç Pasha's children from his other wife Şahbulu Hatun. The foundation certificate prepared by Mustafa Bey is in the Archives of the General Directorate of Foundations under the name of Yörgüç Pasha's son Mustafa Bey Foundation and was issued in 1437. For the prayer and presentation section in the charter, what the foundation consists of, and the expenses of the charitable buildings it has built; It is stated that he donates some or all of his income from non-government estates. In the last part of the article, the personnel who will work in the soup kitchen that Mustafa Bey had built in Havza, and the real estate's donated for the expenses of the soup kitchen are given in a table.

Keywords: Yörgüç Pasha, Mustafa Bey, Havza İmaret, Safiye Hatun, Amasya

1. GİRİŞ

Yörgüç Paşa'nın nerede ve ne zaman doğduğu bilinmemektedir. Amasya'da yaptırmış olduğu caminin (1430) inşa kitabesinin üçüncü satırında " ... *Yürgeç (Yörgüç) İbn-i Abdillah el-Atabeki...* " (Uzunçarşılı, 1927: 117; Eldem, 1911: 431; Tüfekçioğlu, 1997: 221) ibaresi yer almaktadır (Toruk 2006: 16-26; Gökbilgin, 1960: 286-287). Yörgüç Paşa'nın Atabek Abdullah'ın oğlu olduğu anlaşılmaktadır (Toruk, 2002: 58) Sivas Vakıf Defteri'ndeki Mehmet Paşa'nın H986/M1491 tarihli vakfiyesinin başında yer alan silsilenamede Atabek Yörgüç Paşa'nın babasının adının Mehmet Bey olduğu ve Gazi Mihal soyundan geldiği de bildirilmektedir (Akyurt, 1947: 33-37; Yediyıldız, 1993: 1625). Mehmet Paşa'nın vakfiyesinin başında yer alan silsilenamede Hayrettin Paşa Yörgüç Paşa'nın kardeşi olarak geçmektedir. Hayrettin Paşa'nın da Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi Mücedded Anadolu: Defter No: 609, Sıra No: 272:228-229 (VGMA Çeviri Defter No: 2131, Sıra No: 245: 446-448)' de hazırlanmış olduğu vakfiyesi vardır (Toruk, 2002: 11).

Kaynaklar yardımıyla oluşturmaya çalıştığımız silsilenamede Hızır Hayrettin Paşa, Yörgüç Paşa'nın kardeşi olarak tespit edilmiştir (Toruk, 2002: 60). Bazı kaynaklar ise Yörgüç Paşa'nın Kızılkocaoğulları ile ilgili mücadelesinden bahsederken Hızır Hayrettin Paşa'yı, Yörgüç Paşa'nın oğlu olarak göstermektedir (Solakzade, 1989:216; Hoca Saadettin Efendi 1999: 159; Neşri 1995: 595; Aşıkpaşaoğlu, 1992: 93; Süreyya, 1996: 1705; Toruk, 2002: 60). Diğer bir kardeşi ise Sücaeddin İlyas Bey'dir (Hüsameddin, 1927: 191; Toruk, 2002: 60). Amasya'da camisi olan Mehmet Bey ise Hızır Hayrettin Paşa'nın oğludur (Süreyya, 1996: 1705; Toruk, 2005: 107-109).

Mehmet Paşa'nın vakfiyesinin başında yer alan silsilenamede Yörgüç Paşa'nın oğulları olarak gösterilen Ömer Bey, Mehmet Bey ve Süleyman Paşa pek bilinmemektedir (Akyurt, 1947: 33-37; Toruk, 2002: 61). Yörgüç Paşa'nın Abdi ve Ali Bey diye iki oğlu daha olduğu belirtilmekte fakat haklarında bilgi aktarılmamaktadır (Eldem, 1911:537).

Yörgüç Paşa'nın birinci zevcesinin; Şahgeldi Paşa'nın oğlu Mustafa Bey'in kızı Safiye Hatun olduğu ve bu eşinden de Mustafa adında bir evlat dünyaya getirdiği anlaşılmaktadır (Eldem, 1911: 537; Uzunçarşılı, 1927: 109; Toruk, 2002: 61; 2005: 107-110; Varol, 2019: 3783).

Yörgüç Paşa'nın diğer eşi Şahbulu Hatun'dan olan çocukları Abdi Bey (ölüm: ?) Hızır Bey (ölüm:1444), Ali Bey (ölüm: ?), Yunus Bey (ölüm:1440), Sitti Hatun (ölüm: 1422) ve Hundi Hatun'un da (1436-1442) Mustafa Bey'in üvey kardeşleri olduğu anlaşılmaktadır Yunus Bey, Hundi Hatun ve Sitti Hatun'un kabirleri, Yörgüç Paşa'nın kabrinin de yer aldığı ve kendi adıyla bilinen Amasya'daki imaretin kuzeybatı köşesinde tek kubbeli 2 tarafı açık yarı baldaken türbededir (Dikmen ve Toruk, 2019: 3637-3644).

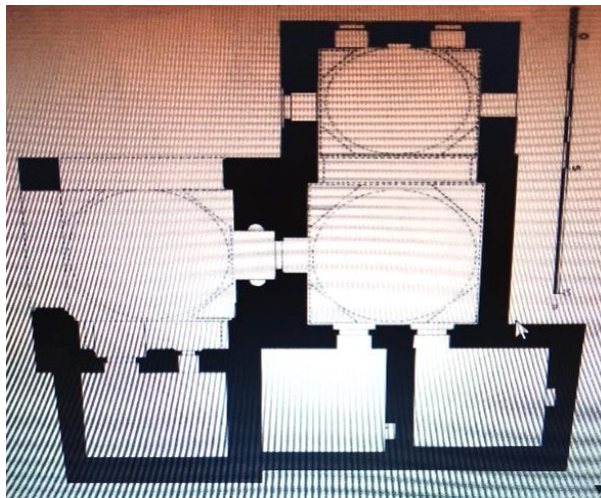
Havzada Mustafa Bey'in H833/1430M tarihinde yaptırmış olduğu imaretin kapısı üzerindeki inşa kitabesinde: "... *Kuvvetli vezir dinin ve milletin büyüğü Atabek Yörgüç Paşa'nın oğlu büyük emir Mustafa Bey ...*" diye devam eden ifadeden Mustafa Bey'in Yörgüç Paşa'nın oğlu olduğu anlaşılmaktadır (Tüfekçioğlu, 1997: 203).

Yörgüç Paşa'nın birinci zevcesi Safiye Hatun'dan olan Mustafa Bey, Amasya'da, Amcası Hızır Hayrettin Paşa'nın oğlu Mehmed Paşa'nın adıyla anılan mahallede (Mahalle 1523 tarihinde 43 hane, 19 mücerred ve 1 imamdan ibarettir) (Toruk, 2002: 353). H840/M1437 yılında bir hamam yaptırmıştır (Resim 1) (Çizim 1) (Hüsameddin, 1911: 169; Ayverdi, 1989: 228-229). Ayrıca Havza'da, yine aynı yıllarda yani 1436-1437 yıllarında cami, imaret ve hamamdan oluşan bir külliye inşa ettirmiştir (Resim 2, 3) (Çizim 2, 3) (VGMA, Çeviri Defter No: 247, Sıra No: 246: 473-478; Hüsameddin, 1911:365; Ayverdi, 1989: 497-503; Varol, 2019: 3790-3791).

Mustafa Bey'in, ölüm tarihi kesin bilinmemekle birlikte Amcası Hızır Hayrettin Paşa ile birlikte Varna Savaşı'nda (1444) şehit düştüğü anlaşılmaktadır (Hüsameddin, 1927: 217; Toruk, 2005: 108). H937/M1530 tarihli Tahrir Defteri'ndeki bir kayıt, Hasan Çelebi adında bir oğlu olduğunu düşündürmektedir. Mustafa Bey'in 21 Zilkade H840/M 27 Mayıs 1437 tarihli Havza imareti vakfiyesinde kendisinin yaptırdığı bir türbeden bahsedilmemektedir.

Resim 1. Amasya Mustafa Bey Hamamı (Google Görseller, Amasya Mustafa Bey Hamamı)

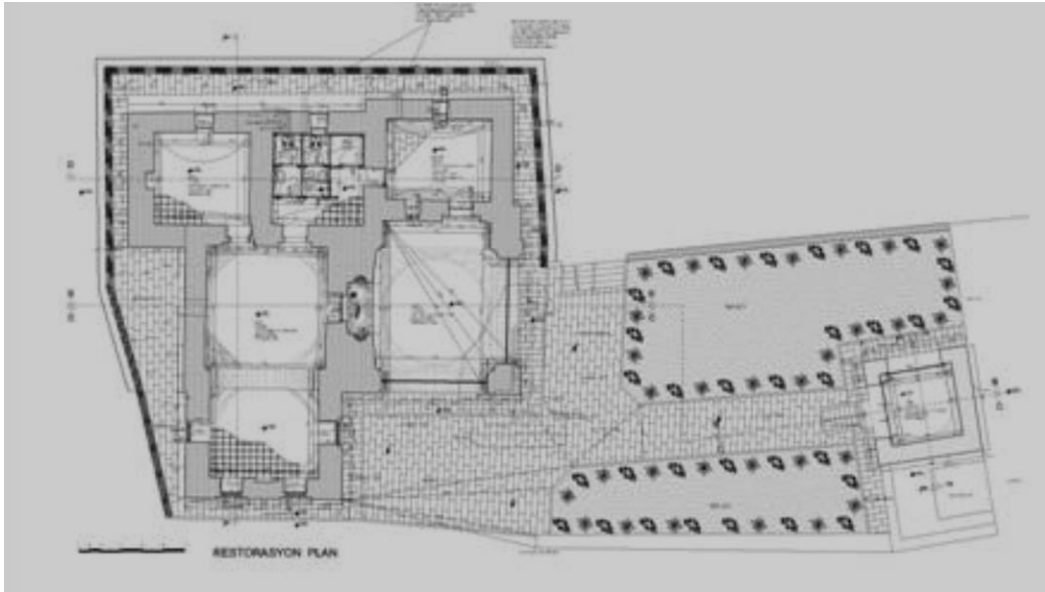
Çizim 1. Amasya Mustafa Bey Hamamı (Ayverdi 1989)

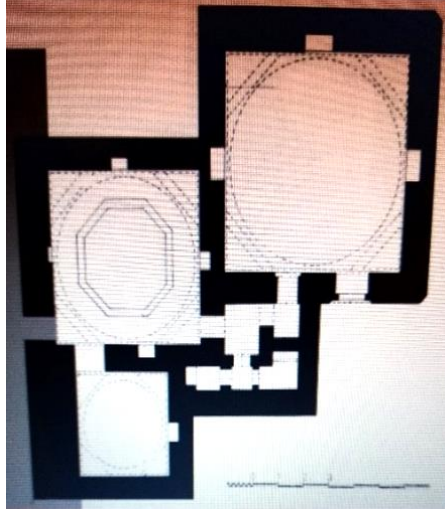
Resim 2. Havza Mustafa Bey İmaret (Google Görseller, Havza Mustafa Bey İmaret)

Resim 3. Havza Mustafa Bey İmaret (Kılıcı, 2013)

Çizim 2. Havza Mustafa Bey İmaret (Kılıcı, 2013)

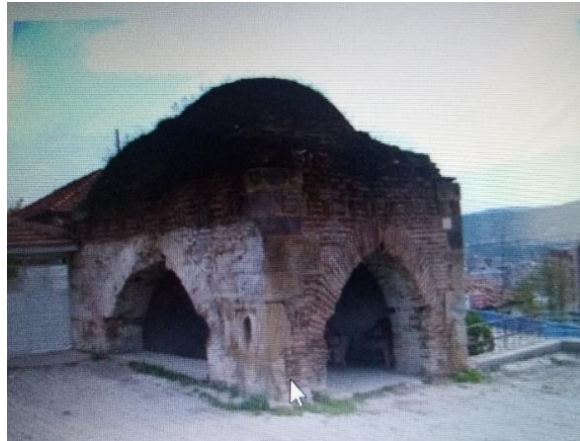
Çizim 3. Havza Mustafa Bey Külliyesi Hamamı (Ayverdi, 1989)

Babası Yörgüç Paşa'nın Amasya'da imaretinin vakfiyesi incelendiğinde burada da türbesi ile ilgili bilgi yoktur (Toruk, 2006: 16-19). Yörgüç Paşa'nın H834/M1430 yılında Amasya'da yaptırdığı (Toruk, 2005: 108) imaretin sağındaki baldaken tek kubbeli mekân Yörgüç Paşa ve evlatlarının kabirlerinin yer aldığı bir türbe olmakla birlikte Mustafa Bey'in kabrinin bu türbede olmaması Havza'da yaptırmış olduğu imaretin (H834/M1430) yanına türbesini yaptırmış olabileceğini de düşündürmektedir (Eldem, 1911: 530; Kılıcı, 2013: 316).

Türbe olarak nitelendirilen bu yapının bir kripta odası olması nedeniyle türbeden başka bir yapı olamayacağı da düşünüldüğünde karşısındaki imaret yapılırken bu baldaken yapıyı da kendisine türbe olarak yaptırmış olabileceği düşünülmelidir. Havza'daki imaretin ilk Defterdarı Selçuklu Sultanı II. Mesut tarafından 1296 yılında yaptırılan cami ve kaplıcadan oluşan bir külliyenin sonradan ilave edilen bir yapı olduğu da söylenmektedir (Kılıcı, 2013: 314).

Mustafa Bey'in ilerde ele alacağımız vakfiyesinde bu yapısına imam, müezzin vb. görevlileri kendisinin tayin ettiğini de söyleyebiliriz. Mustafa Bey imaretinin yanındaki Selçuklulardan kalma hamama erkekler kısmını ilave edilerek çifte hamam kimliği kazandırmıştır. Zaman içerisinde ihtiyaç talebi olmalı ki bir de han inşa ettirmiştir. Buradaki cami de Yörgüç Paşa tarafından yenilenmiş olmalıdır (Toruk, 2005: 117).

Mustafa Bey'in, H840/M1437 tarihli imaret vakfiyesinde kendisi "*Emiri Kebir*" olarak nitelenmiştir. Mustafa Bey'in Varna Savaşı'nda şehit düştüğü kabul edilirse cenazesinin Havza'da yaptırmış olduğu türbeye getirilmiş olması zayıf bir ihtimaldir. Bu nedenle Havza'da imaretin karşısında inşa edilen söz konusu bu yapı bir türbe olmakla birlikte makam türbesi olarak kalmış bu nedenle cenazelik kısmı boş bırakılmış ve sonraki yıllarda kimse defnedilmemiştir. Türbenin, inşa kitabesi de olmadığı için yapılış tarihi bilinmemekle birlikte karşısındaki imaretin; malzeme ve malzeme kullanım tekniğine çok yakın bir duvar örgü sistemine sahip olması imaretin yapıldığı yıllarda yani 1430'larda yapılmış olabileceği savını kuvvetle güçlendirmektedir. (Tüfekçioğlu, 1997: 203) (Resim 4).

Resim 4. Havza Mustafa Bey İmaret Türbesi (Kılıcı, 2013)

2. MUSTAFA BEY VAKFIYESİ (H840/M1437)

Yörgüç Paşa oğlu Mustafa Bey' in vakfiyesi H840/M1437 senesinde tanzim edilmiş olup, Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi Defter No: 747, Sıra No: 246 (Çeviri Defter No: 747, Sıra No: 246: 473-478) de yer almaktadır. Arapça nesih yazı türü ile yazılan vakfiye Osman Keskinoglu tarafından 1951'de günümüz Türkçesi'ne çevrilmiştir. Yapılan bu çeviri VGMA'den fotokopi şeklinde bir nüsha temin edilmiştir. Vakfiyesi'nin başında besmele yazılı olup, bundan sonra ise dua bölümü yer almakta ve bu bölümü mehdiye bölümü takip etmektedir (Çeviri Defter No: 747, Sıra No: 246: 473). Methiye bölümünün son kısmında: "... *Sultan Beyazid'in oğlu Sultan Mehmed'in oğlu Sultan Murad'ın saltanatı zamanında hayrat yapıcı Yörgüç Paşa oğlu emir-i kebir Mustafa Bey gençlik çağında bildi ki bu dünya guru mahalidir sürer yeri değildir. Karar evi değildir. Nimetleri geçen bir gölge gibidir. İşte bunları düşündüğünden halis malından ve enfes varlığından Amasya Havza Köyü'ndeki bir han inşa ettirmiş ki kubbeli, süslü evleri ve bir yüksek sofası vardır. Onun vafı cennet sıfatlarını andırır. Gönüllerden hüznü giderir. Karşılıklı iki kışlık surun içinde zarif bir mahzen yaptırmış ve o na imaret ismini vermiştir. O, Havza'da çok marûfdur. O belde öyle bir mübarek yerdir ki başka ülkelerde onun eşi yoktur. Tasarrufatı fiiliye ve kavliyesinin şer'an sahih olduğu bir sırada temiz yürek ve halis niyet ile mezkur imareti orada yapılmış olan han ile birlikte resullerin ve nebilerin imamı Hazreti Muhammed ümmetinden olanlardan oraya gelip fukara ve mesakine vakf, habs, in'am ve tesadduk eylemiştir. Sonra yine kişi sadakalarının gölgesinde barındığı günde Allahın rızasını ve sevabını talep ümidi ile mezkur imaretin mesalihine ve vakfin tayin eylediği vazife sahiplerine, oraya gelip giden fukara ve mesakine alında hakkı ve tahtı tasarrufunda malı olduğu vesaike şer'iyye ile sabit olan emlakini yani köyleri, çiftlikleri, mezraları, yerleri, arazileri, emakini, evleri, meskenleri, bağları, bahçeleri, dükkanları, değirmenleri, vakf ve hasbetmiştir...*" Buradan da anlaşılacağı üzere Yörgüç Paşa oğlu Mustafa Bey' in imaretle birlikte bir de han yaptırmıştır. İmareti, oraya gelene fukaraların yatması, yemesi içmesi için yaptırdığı da belirtilmektedir. Bu bölümden sonra ise vakfiyede, imaret ve hanın giderleri için vakfedilen gayr-i mülkler yazılmıştır. Bunlar; Bey Viranı Karyesi'nin, Doğan ve Havra köylerinin nısfı şayii (ortak mülkiyetin yarısı), Sultan Bey Bağı'nın tamamı, Melekçöken Köyü'nün 45 sehimin 17 sehimini (pay), Esen Bey Köyü'nün aslı 4 sehimden 3 sehimin tamamı, Abdan, Çekmedam, Yenidam, Karacaviran, Toyra köyleri ile Çekmançuk ve Koçaç mezralarının tamamı, Ömer Karyesi'nin (Köy) Çelman Köyü'nün nısfı şayii'nin hepsi, Oğullar Köyü'nde aslı 32 sehimden 27 sehim, Büyük Emircik ve Küçük Emircik köylerinin aslı 45 sehimden 14 sehim, Mezrası'nın tamamı, Yazıyurt Karyesi'nin tamamı Ağça Mahmud, Karam köylerinin ve Boyalı Karyesi'nin Köyü'nün rub'u şayii (1/4ü), Çavundur, Çobanviran Köyü'nün tamamı, Aslan Çayırı Köyü'nün yarısı, Kırhın, Bayat, Teker Kalesi köylerinin nısfı şayii, Yağmurviran, İtkamulu, Şeyh Beyazid ve Çukurviran köylerinin tamamı Sonisa Nahiyesi'nde Yerkazarı Köyü ile Amasya Kuşçular Karyesi'nin nısfı şayii'nin tamamı olarak gösterilmiştir (Tablo 1).

Vakfiyede ismi geçen Bey Viranı, Büyük Emircik Köyü, Küçük Emircik Köyü, Boyalı Köyü Samsun'un Havza İlçesi'ne, Esen Köyü Samsun'un Ladik İlçesi'ne bağlıdır (Anonim, 1946: 157, 170, 171, 332, 360). Çekmedam, Yenidam, Çekmançuk, Çalman ve Çobanviran köyleri Vezirköprü İlçesi'ne (Anonim, 1946: 370, 250, 1136, 602, 228, 698, 764) Ömer Köyü ise Kavak İlçesi'ne bağlıdır (Anonim, 1946: 891). Doğan, Yağmurviran, Geldiklan Abad, Karacaviran, Havra, Bayat, İtkamulu (İn Kolu) köyleri ise Simre-i Ladik bölgesinde yer almaktadır (BOA H929/M1523 tarih ve 387 No'lu Tapu Tahrir Defterleri: 359, 361, 373, 376, 371, 375, 372).

Vakfiyede geçen Abdak, Ergunlar, Haliman, Yazı Yurt, Akça Mahmud ve Kırgın adlı yerler ise hem İçişleri Bakanlığı tarafından 1946'da yayınlanan *Meskun Yerler Kılavuzu* adlı eserde (Anonim, 1946) hem de BOA 387 No'lu Tapu Tahrir Defterinde yer almamaktadır. Ayrıca Dahiliye Vekaleti tarafından yayınlanan *Köylerimiz* adlı eserde ise vakfiye de geçen Teter (Tatar) Kale, Havza'ya (Anonim, 1929: 722) Toyran Köyü Vezirköprü'ye bağlı olarak gösterilmektedir (Anonim 1929: 726). Vakfiyede burada verdiğimiz yerler dışında diğer yerler günümüz de isim değiştirmiş olabileceğinden tespit edilememektedir.

Tablo1. Mustafa Bey Vakfiyesinde Vakf Edilen Yerler (Vakfiyede geçen yer isimlerinden bazıları günümüzde değiştirilmiş olabileceğinden tabloda bağlı oldukları ilçe vb Bilinmiyor ifadesiyle verilmiştir).

Adı	Bağlı Olduğu Yer	Türü/Miktarı
Bey Viran Köyü	Havza İlçesi	Köy/Nısfı şayii
Sultan Bey Bağı	Bilinmiyor	Bağ/Tamamı
Doğan Köyü	Simre-i Ladik	Köy/Nısfı şayii
Melekçöken Köyü	Simre-i Ladik	Köy/45 Sehimin 17 Sehim
Havra Köyü	Simre-i Ladik	Köy/Nısfı şayii
Esen Köyü	Ladik İlçesi	Köy/4 Sehimden 3'ü

Abdan Köyü	Bilinmiyor	Köy/Tamamı
Çekmeden Köyü	Vezirköprü İlçesi	Köy/Tamamı
Yenidam Köyü	Vezirköprü İlçesi	Köy/Tamamı
Karacaviran Köyü	Simre-i Ladik	Köy/Tamamı
Çekmançuk Mezrası	Vezirköprü İlçesi	Mezra/Tamamı
Ömer Köyü	Kavak İlçesi	Köy/Yarısı
Toyran Köyü	Vezirköprü İlçesi	Köy/Tamamı
Çelman (Çalman) Köyü	Vezirköprü İlçesi	Köy/Tamamı
Oğullar Köyü	Bilinmiyor	Köy/32 Sehimden 27 Sehmi
Büyük Emircik Köyü	Havza İlçesi	Köy/ 45 Sehimden 14 Sehmi
Küçük Emircik Köyü	Havza İlçesi	Köy/45 Sehimden 14 Sehmi
Boyalı Köyü	Havza İlçesi	Köyün ¼'ü
Koçaç Mezrası	Bilinmiyor	Mezra/Tamamı
Yazıyurt Köyü	Bilinmiyor	Köy/Tamamı
Akça Mahmut Köyü	Bilinmiyor	Köy/Rub'u şayii
Karam Köyü	Bilinmiyor	Köy/¼'ü
Çavundur Köyü	Bilinmiyor	Köy/Tamamı
Çobanvıran Köyü	Vezirköprü İlçesi	Köy/Tamamı
Aslançayırı Köyü	Simre-i Ladik	Köy/Yarısı
Kırhın Köyü	Bilinmiyor	Köy/Nısfı şayii
Bayat Köyü	Simre-i Ladik	Köy/Nısfı şayii
Yağmurvıran Köyü	Simre-i Ladik	Köy/Tamamı
Teter (Tatar) Kale Köyü	Havza İlçesi	Köy/Nısfı şayii
İtkamulu (İt Kolu) Köyü	Simre-i Ladik	Köy/Tamamı
Şeyh Beyazid Köyü	Bilinmiyor	Köy/Tamamı
Çukurvıran Köyü	Bilinmiyor	Köy/Tamamı
Yerkazarı Köyü	Sonisa Nahiyesi	Köy/Tamamı
Kuşçular Köyü	Amasya Merkez	Köy/Nısfı şayii
Geldiklan abad	Simre-i Ladik	Köy/Nısfı şayii
Havra Köyü	Simre-i Ladik	Köy/?
Melekçugezk Köyü	Simre-i Ladik	Köy/?
Ergunler Köyü	Bilinmiyor	Köy/?
Haliman Köyü	Bilinmiyor	Köy/?

Vakfın şartları da yine Yörgüç Paşa Vakfiyesi'ndeki şartlara benzemektedir (Toruk, 2005: 18-19): “*Orada ehli ilimden dindar, salih bir kimse şeyh olup gelenleri mezinlerine indirir. Mertebelerine göre riayet eder. Kelamullahı ezberlemiş, namazın erkan ve şartlarını bile, adabına riayet eden, sıhhat ve fesadını ayıran bir salih kimse imam olup beş vakit namazı ve teravih namazını cemaatler kıldırır. Salih bir kimse müezzin olup günde beş vakit farz namazları için ezan okur. Sulehadan tecvid üzere Kur'an okuyan dört nefer hafız her gün mezkur imarete devam ederler ve her biri Kur'an ı otuz cüzünden birer cüz mushafı şerifin yüzünden okurlar. Sevabını vakfın ruhuna ve onun mümin eslayının ruhlarına hediye ederler. Mezkur şeyh de her gün Kur'an-ı Kerimden bir cüz okur. Bir salih kimse nakib olup oraya gelip gidenlere örf ve âdete göre hizmet eder. Bir kimse ferraş olup bevvaplık ve kandilcilikte yapar. Mumlara, kandillere bakar, yağlıları yayıp döşer, süpürür, kapıları vaktinde açıp kapatır. Bir kimse de aşçı olup yemek pişirir. Yemek pişirmek ve tatlı hazırla işlerinin hepsi ona aittir. Bir kişi de ekmekçi olup, her gün yetecek kadar ekmek yapar, Bir cabi katip ve nazır olup evkafın az veya çok gelirlerini yazar. İcmalen ve tafsilen hesapları tutar, Evkafın ücretlerini tahsil eder. Bir kimse hâzın olup imaretin kilerini korur muhafaza eder” belirlenmiştir (Çeviri Defter No: 747, Sıra No: 246:475-476).*

Vakfiye de görevliler arasında kandilci yer almamakta onun görevini ferraşanın yapacağı bildirilmektedir. Vakfın tevliyeti ve umuruna nezareti sağ oldukça kendi nefesine şart olacağı, öldükten sonra nesilden nesle gitmek üzere erkek evladına şart kılındığı da belirtilmiştir. Hatta erkek sonlanmasından sonra kız neslinin mütevellî olacağı kızlarında nesli kesildikten sonra vakfın akrabası, onların evlatları nesilden nesle gitmek üzere mütevellî olabilecekleri de vurgulanmıştır (Çeviri Defter No: 747, Sıra No: 246: 476).

Vakfiyede hasıl olan gelirlerden mütevellîye beşte bir, şeyhe, dört dirhem ve senede 6 müd buğday ve 6 müd arpa, imama günde 2 dirhem ve galleden (mahsulden) 6 müd (Müd eski bir tahıl ölçüsü olup Anadolu'da bölgeler arasında müd ölçüsünde farklılıklar vardır. 1 Diyarbakır müdü 16 İstanbul kilisine yani 586 lt ye bir Siverek müdü ise 8 İstanbul kilisine yani 292 lt ye denk gelmektedir). (Develioğlu, 1993: 707), müezzine günde 1 dirhem (312 dirhem=1 kg) ve galleden 3 müd, nakibe günde 1 dirhem ve galleden 4 müd, ferraşa

günde 1 dirhem ve galleden 3 müd, ekmekçiye günde 1 dirhem ve 3 müd buğday, hafızlardan her birine günde birer dirhem ve tahriratçıya (Yazıcı) ise günde 2 dirhem ve senede 8 müd buğday verildiği yer almaktadır (Tablo 2).

Tablo 2. Mustafa Bey Vakfiyesinde İmarette Çalışan Görevliler ve Yevmiyeleri

Görevli Adı	Görevli Sayısı	Görevli Yevmiyesi
Mütevelli	1	Bilinmiyor
Şeyh	1	Gelirlerin 1/5'i
Müezzin	1	Günde 2 dirhem ve galleden (Mahsul) 6 müd
Hafız	4	Her birine günde 1 dirhem ve 3 müd buğday
Nakib	1	Günde 1 dirhem ve galleden 3 müd
İmam	1	4 dirhem ve senede 6 müd buğday ve 6 müd arpa
Ferraş	1	Günde 1 dirhem ve galleden 4 müd
Aşçı	1	Bilinmiyor
Cabi	1	Günde 2 dirhem ve senede 8 müd buğday
Ekmekçi	1	Günde 1 dirhem ve galleden 3 müd
Nazır	1	Bilinmiyor
Katip	1	Bilinmiyor
Hâzin	1	Bilinmiyor

Vakfiyenin sonunda ise: “ *İş bu mevkuratın cümlesi vakfi sahihi şer'i ve habsi sarihi mer'i ile vakfolup satılmaz, hibe edilemez, rehin verilemez, temlik ve istbdal olunmaz, Değirmenler, evler, dükkânlardan maadası asla kiralanamaz. Onlarda üç seneden fazla müddet için kiralanamaz. Mirasta verilemez. Allah arza ve arz üzerindeki varis oluncaya kadar böyledir.*” (Çeviri: Defter No: 747,Sıra No: 246: 477)

Vakfiyenin yine son bölümünde imaretin herhangi bir nedenle yıkılması durumunda vakfın gelirlerinden binanın defalarca yeniden yapılması gerekliliği vurgulanmakta ve hatta kim ve kimler tarafından olursa olsun vakfiyeyi iptal etmek yok saymak durumunda helallik alınmayacağı da ifade edilmekte ve : “... *Onu bozmaya, değiştirmeye, fasidi tevîl yapmaya çalışmak caiz değildir. Kim bunu işlerse veya yapmaya kalkarsa ona hesap soracak olan Allahdır ...*” ifadesine de yer verilmektedir (Çeviri Defter No: 747,Sıra No: 246: 477). Vakfiyenin şuhudü halden sonra şu ifadelerde: “... *Sonra mumaileyh vakf emini, emiri muazzam Mustafa Bey işbu mevkuf âyanın hepsini elinden çıkartı. Vakıf olduklarını itiraf ederek onlardan tasarrufunu kaldırdı. Mülkiyetle alakası kesildi. Sonra şer'an teslim edilmesi caiz olan kimseye teslim etti. O da ondan teslim aldı. Böylelikle mezkur vakıflar şeraiti muayyene dâhilinde vakıf oldular. Ademi lüzumuna kail olarak onların değiştirilmesini istedi. Böylece Hâkime ve muhakeme oldular ...*” kayda alınmış ve son olarak ta kayda alınan bu durumun Çelebi İbn-i Şeyh Ali ve Hoca Saltuk İbn-i Kemaleddin İsmail'in şahitliğinde bir kadı (ismi geçmemektedir) tarafından tasdik edildiği söylenmekte ve sonunda da: “*Bütün Bunlar 840 senesi rebülevvel ayının üçünde ceryan etmiş ve yazılmıştır*” denmektedir (Çeviri Defter No: 747,Sıra No: 246:478).

3. SONUÇ

Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'nde II. Murat tarafından Rumeli Beylerbeyi olarak atanan (826H/1423M) Yörgüç Paşa'nın oğlu Mustafa Bey'in vakfiyesi H840/M1437 senesinde tanzim edilmiş olup, Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi Defter No: 747, Sıra No: 246 (Çeviri Defter No: 747, Sıra No: 246: 473-478) de yer almaktadır. Vakfiyeyi konu eden bu çalışmada; öncelikle Mustafa Bey in şeceresine kısaca değinildikten sonra Samsun/Havza'da yaptırmış olduğu imareti, hamamı ve türbesine yer verilmiş ve devamında söz konusu vakfiyede vakfedilen gayr-i menkuller ile vakıf eserlerinde çalışan personelin kimlik bilgileri ile çalışma prensipleri ve aldıkları ücretler tartışılmıştır.

Ayrıca hazırlanmış olduğu H840/M1437 tarihli vakfiyesinde; Simre-i Ladik, Vezirköprü, Kavak ve Amasya merkezdeki gayr-i menkullerinden belli oranlarda vakf edilen yerler tespit edilmeye çalışılmış (Bkz: Tablo 1) ve bu yerlerin kimi gelirlerinin de başta Havza'daki külliyesinin giderleri için kullanıldığı üzerinde durulmuştur.

Yörgüç Paşa'nın oğlu Mustafa Bey'in, tanıtmaya çalıştığımız vakfiyesinin özellikle son bölümünde imaretin herhangi bir nedenle yıkılması durumunda vakıf gelirlerinden binanın defalarca yeniden yapılması gerekliliği vurgulanmakta ve hatta kim ve kimler tarafından olursa olsun vakfiyeyi iptal etmek yok saymak durumunda helallik alınmayacağına ifade edilmesi de Mustafa Bey için imaretin ne kadar önemli bir hayır eseri olduğunu göstermektedir. Bu durum külliyenin günümüze kadar ulaştırılmasına vesile olmuş olmalı ki külliyeye Havza'nın önemli yapılar topluluğu arasında bugün de yerini korumaktadır.

KAYNAKÇA

- Akyurt, Y. (1947). "Amasya Şehri" Türk Âsâr-ı Atıkası Binalarına Ait Tarihi Mecmua, Sayı: 8, ss. 33-37, İstanbul.
- Anonim, (1929). Köylerimiz, Dahiliye Vekaleti Yayınları, Ankara.
- Anonim, (1946). Meskûn Yerler Kılavuzu, Dahiliye Vekaleti Yayınları, Ankara.
- Aşıkpaşaoğlu, (1992). Aşıkpaşaoğlu Tarihi (Hazırlayan: Nihal Adsız). Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Ayverdi E. H. (1989). Osmanlı Mimarisinde Çelebi ve II. Sultan Murat Devri (1403-1451). Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Tapı Tahrir Defterleri (Belge No: 387 H929/M1523).
- Develioğlu, F. (1993). Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat. Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Dikmen, Ç. B. ve Toruk, F. (2019). "Amasya Yörgüç Paşa Cami ve Türbesi", Social Sciences Studies Journal, Vol: 5 Issue: 39, ss. 3627-3655.
- Eldem, H. E. (1911). "Yörgüç Paşa ve Evladına Ait Birkaç Kitabe" Tarihi Osmanlı Encümeni Mecmuası, Sayı: 9, 530-541, İstanbul.
- Google Görseller, Amasya Mustafa Bey Hamamı
<https://www.google.com/search?q=Amasya+Mustafa+Bey+Hamam%C4%B1&sxsrf=AOaemvJ7ciUqo67WxvoJ8peAc98SUVy12Q:1633789788510&source=lnms&tbn=isch&sa> (03.02.2021)
- Google Görseller, Havza Mustafa Bey İmaret, İmaret, İmaret, İmaret
<https://www.google.com/search?q=Havza+Mustafa+Bey+%C4%B0maret+&tbn=isch&ved=2ahUKEwjx3Mjyxb3zAhUIybsIHdbABJAQ2-cCegQIABAA&oq> (03.02.2021)
- Gökbilgin, T. (1951). "Mihaloğulları", İslam Ansiklopedisi, Cilt: 8, ss. 285-292, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Hoca Saadettin Efendi, (1999). Tacüt-Tevarih (Hazırlayan: İsmet Parmaksızoğlu). Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Hüsameddin, H. (1911). Amasya Tarihi 1, Hikmet Matbaası. İstanbul.
- Hüsameddin H. (1927). Amasya Tarihi 3, Necm-i İstikbal Matbaası. İstanbul.
- Kılcı, A. (2013). "Havza Mustafa Bey İmaretinin Önündeki Yapı Hakkında Gözlemler", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 6 Sayı: 25, ss. 324-319, Kocaeli.
- Neşri, M. (1995). Kitab-ı Cihan-nüma (Hazırlayan: Faik Reşit Onat ve Mehmet Ali Köymen), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Solakzade M. Ç. (1989). Solakzade Tarihi, (Hazırlayan: Vahid Çabuk), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Süreyya, M. (1996). Sicil-i Osmani, 5 (Hazırlayan: Nuri Akbayar). Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Toruk, F. (2002), Amasya Yörgüç Paşa Külliyesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Toruk F. (2005). "Yörgüç Paşa ve İmar Faaliyetleri", Vakıflar Dergisi, Sayı: 29, ss. 105-133, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- Toruk, F. (2006). "Yörgüç Paşa Vakfı", Bilge Dergisi, Cilt. 12, Sayı: 48, ss. 16-26 Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.
- Tüfekçioğlu, A. (1997). Erken Dönem Osmanlı Mimarisinde Yazının Kullanımı (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1927). Tokat ve Amasya Vilayetlerindeki Kitabeler. Millet Matbaası. İstanbul.
- Varol, B. (2019). "Atabeyzadelerin Amasya'nın Siyasi ve Sosyal Tarihindeki Yeri ve Önemi" Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi Cilt: 8, ss. 3775-3798, Manas Üniversitesi Yayınları, Kırgızistan.

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi (VGMA), Yörgüç Paşa Oğlu Mustafa Bey Vakfiyesi (Defter No: 747, Sıra No: 246, Çeviri: Defter No: 747, Sıra No: 246, Ankara.

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi (VGMA), Hacı Hayrettin Hızır Paşa Vakfiyesi, Mücedded Anadolu: Defter No: 609, Sıra No: 272, Çeviri Defter No: 609, Sıra No 272, Ankara.

Yediyıldız, B. (1993). “Hızır Paşa Oğlu Mehmed Paşa Vakfiyesinin Mahiyeti”, X.Türk Tarih Kongresi (Ankara 22-26 Eylül 1986) Kongreye Sunulan Tebliğler, 1625-1633, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.